

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Udrag fra HERR PANTHAKAKS HISTORIE

Citation: Ewald, Johannes: "Johannes Ewalds samlede skrifter", i Ewald, Johannes: *Johannes Ewalds samlede skrifter*, Gyldendal, (1969), s. 38. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ewald06val-shoot-idm140353512275296/facsimile.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Johannes Ewalds samlede skrifter

de Dristigste — Uagtet den Fristelse, som De førte mig i, med at tale om Deres mange Penge, var mit Valg derfor aldrig faldet paa Dem, der seer ud til at være to gange saa stærk som jeg, og desuden havde en god Hest, om De ikke havde yttret saa besynderlig og saa latterlig en Frygt; og jeg stod endnu i Beraad om det ikke var bedre, at jeg lod mit nye HaandVærk fare og blev en ærlig Snedker-Svend, indtil jeg kunde læse af Deres Øyne, at De mistænkte mig, for at være en Skjelm. Dette oprerede mig, jeg fattede min Beslutning, og — — — Her lod nogle Stemmer afreysende sig høre imellem Træerne, og den nye Ryttere, der ikke holdt det for raadeligt at oppebie dem, fik ikke sagt meer, end at han bad paa det kjærligste at hilse sin gamle Farbroder, den ærlige Kræmmer Batze i Sachsen-Hausen, hvorpaa han sprenge tvert ind i Skoven, og forsvandt i faae Øyeblik af Herr Panthakaks Øyne, der endnu ikke havde lukt Munden i, efter at han havde lukt den op førstegang. —

»Forbandede Verden, raabte han endelig, og kastede Hat og Paryk paa Jorden, forbandede Verden! — saa ond, saa falsk, havde jeg dog aldrig forestillet mig, at du var! — Ulyksalige Mennesker, som ikke kan gjøre et Trin, uden at træde paa giftige Slanger eller i en Løve-Kuule, eller i en Af-Grund! — Han var for opbragt, til at betænke, at af tyve Reysende, som var samlede i det omtalte Verts-Huus mueligt ja endog rimeligt de nitten, fortsatte deres Vey uden mindste Anstød. Havde han været koldsindig nok til at lade dette falde sig ind, og at overveje det, skulde han ventelig være blevet saa nysgjerrig, at vilde vide, hvorfor han just skulde være den, som Ulykken skulde træffe — Om han maaskee selv havde nogen Skyld deri — Han skulde ved nøyere Eftertanke have gjort en Opdagelse, som, ifald han havde anvendt den for Eftertiden, [han ikke havde betalt for dyrt, endskjønt han betalte den got. — At nemlig den, som

engang er ulykkelig nok til at være mistænkelig, aldrig kan være mistænkelig nok. — Den ynkværdige Svaghed, eller Vane, at have alle mistænkte, er uden al Tvivl ligesaa farlig, som en uindskrænket Aabenhjertighed. Denne gjør os næsten, reent værgeløse imod Falskhed; men hiin opirrer den retskaffne selv; den nedbryder en af den Dydiges sikkerste Forskandsninger imod den lastefuldes Fornærmelser — Det Ønske, meene vi, der er saa naturligt, hos alle Mennesker, at vilde passere for gode. — Den gjør meer, den modner ofte Sæden til Lasterne, der uden den maaskee vilde have lagt i mange Aar skjult og ufrugtbær i Menniskets Hjerte — Den forfører ved Hændelser den nedrige, men tillige feige og uvirksomme, ved at vise ham, hvad han kan gjøre, og den bringer den uvittige paa Indfald, som han ellers aldrig skulde have havt. Hvor mange har ikke denne Mistænke-Syge allene at takke for, at de daglig bestjæles af deres Tjenestefolk? — og hvormange har den allene gjort til Hanreyer? — Det synes i disse og fleere Henscende selv at være farligere, at mistænke alle uden Forskjæl, end at være aabenhjerted imod alle. — At begge Døele indskrænkede af Fornuften til rette Tid og Sted, har deres store Nytte, det har vi vel ikke nødig at erindre; og at begge Døele, uden denne Indskrænkning ere skadelige, vil kun faae tvivle paa — Men der er nu engang dem, som skal fortroe sig til alle, og der er dem, hvis uimodstaalige Svaghed det er at mistænke alle uden Undtagelse. Der er den, som, om han havde skrevet en Pasquill, eller gjort noget som Gallien stod paa, ikke kunde hvile, førend han fik fortroed sin Haarskjærer og sin Balberer det; og der er den, som vilde tage i Betænkning at fortroe sin Doctor, at han havde Forstoppelse — Disse Folk er det, for hvilke det vilde være en nyttig Regel, at overdrive deres ulægelige Svaghed saa meget som mueligt. Den, der fortroe sig til enhver, bør aldrig lukke

Munden i, og den, der mistænker enhver bør aldrig lukke den op. — En halv Fortroelighed gjør Fiender af Venner selv; en ufuldkommen Mistanke gjør det samme; og ligesaa sikkert, som den meest overdrevne; men denne beskjærmer os dog nogenledes imod deres Angribelser; hiin stiller os aldeles blotte; thi en Bresche ¶ paa et par hundrede Favne, og slet ingen Vold, er i Hoved-Sagen omtrænt det samme. — Da en Krage ikke har større Lyst til at ride paa en Soc, end Mennisket af Naturen har til at narre en mistænkelig; saa kan denne aldrig tage sig nok i Agt, og han er reent forloret om han tillige er enfoldig, ubesindig og aabnemundet. — Havde den gode Panthakak betænkt dette før, saa havde han ikke ladet Frygt gjøre sig ubesindig, indtil at fortælle i et offentligt Vertshuus, hvor han ingen kjendte, hvormange Penge han havde hos sig; og saa havde han mueligt, med al sin Frygt og med al sin Mistanke endnu undgaaet sit Vanheld — Men han betænkte det hverken før eller siden — — Det faldt ham ikke ind engang, at han selv kunde have nogen Skyld deri — Det var den fordærvede Verden, som han tilskrev alting. — Og den Fornøjelse at kunde nu med saa stor Billighed hegle den retskaffent igjennem, at have saa unegteeligt et Beviis at fremføre paa Menniskens Ondskab, gjorde at han efterhaanden fandt sit Tab mindre og mindre smerteligt, og at han tilsidst erindrede det med Fornøjelse. — En Post, hvori der laae nogen væsentligere Trøst; var en Vexsel paa 400 Gylden, et Guld-Uhr, og sligt, som han havde paa sig, hvilket han ventelig havde glemt at fortælle, eller Røveren ikke har havt Tid til at opdage. —

De Reysende havde imidlertid naaet det for Panthakak saa fatale Sted — Et Menniske, uden Hat og Paryk, i det øvrige velklædt, der løb frem og tilbage paa en alfare Vey, og bandede Verden, som en forstyrret, var nok til at bevæge de Folk, der